

FILOLOGIYA TALABALARI UCHUN INGLIZ TILIDA AKADEMIK YOZUV KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI

G'oziyeva Dilshodai Nosir

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish (ingliz tili) ta'lim yonalishi talabasi

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada filologiya yo'nalishi talabalari uchun ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirishning nazariy asoslari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va amaliy jihatlari tahlil qilingan. Tadqiqot davomida akademik yozuvning mazmuni, uning tarkibiy qismlari, talabalarda ilmiy uslubga xos yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirish usullari hamda ushbu jarayonda uchraydigan muammolar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, akademik yozuv kompetensiyasini rivojlantirishning samarali metodlari va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: akademik yozuv, kompetensiya, filologiya, ingliz tili, yozma nutq, ilmiy uslub, kommunikativ yondashuv, tanqidiy fikrlash, akademik halollik.

Abstract: This article analyzes the theoretical foundations, modern pedagogical approaches and practical aspects of developing academic writing competence in English among philology students. The study examines the content and components of academic writing, methods of improving scientific writing skills and the challenges encountered in this process. In addition, effective methods for enhancing academic writing competence and their significance in the educational process are highlighted.

Keywords: academic writing, competence, philology, English language, written speech, scientific style, communicative approach, critical thinking, academic integrity.

Kirish

Hozirgi globallashuv jarayonida ingliz tili xalqaro muloqot, ilm-fan va ta'lim sohalarida yetakchi tillardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida, ayniqsa filologiya yo'nalishi talabalarini tayyorlash jarayonida ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Akademik yozuv nafaqat yozma nutq madaniyatini rivojlantirishga, balki talabalarning ilmiy fikrlash, tahlil qilish, xulosalar chiqarish va o'z fikrini mantiqiy hamda izchil tarzda bayon etish qobiliyatini shakllantirishga ham xizmat

qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiyaviy yondashuvning joriy etilishi mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligiga yangi talablarni qo'yimoqda. Jumladan, filologiya yo'nalishi talabalaridan ilmiy maqolalar, esse, annotatsiyalar va turli xil akademik matnlarni xalqaro standartlar asosida yozish ko'nikmalariga ega bo'lish talab etiladi. Biroq amaliyotda talabalar orasida grammatik xatolar, ilmiy uslubga rioya qilmaslik, fikrlarning mantiqiy izchilligi va manbalardan to'g'ri foydalanish bilan bog'liq muammolar tez-tez uchraydi. Bu esa akademik yozuv kompetensiyasini rivojlantirish masalasini dolzarb ilmiy muammolardan biriga aylantiradi. Tadqiqotning maqsadi filologiya yo'nalishi talabalarida ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirishning nazariy asoslari va amaliy mexanizmlarini o'rganish hamda uni rivojlantirishning samarali usullarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari:

- akademik yozuv tushunchasining nazariy asoslarini tahlil qilish;
- akademik yozuv kompetensiyasining tarkibiy qismlarini aniqlash;
- ingliz tilida akademik yozuvni o'qitishning zamonaviy metodlarini o'rganish;
- akademik yozuvni rivojlantirishda uchraydigan muammolarni aniqlash;
- mavjud muammolarni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti sifatida filologiya yo'nalishi talabalarining ingliz tilida yozma nutq faoliyati tanlandi. Tadqiqot predmeti ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirish jarayoni hisoblanadi. Tadqiqot metodlari sifatida qiyosiy tahlil, tavsiflash, kuzatish, umumlashtirish va ilmiy adabiyotlarni o'rganish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy ahamiyati akademik yozuv kompetensiyasini rivojlantirishga oid ilmiy qarashlarni tizimlashtirishdan iborat. Tadqiqotning amaliy ahamiyati esa uning natijalaridan ingliz tilini o'qitish jarayonida, o'quv-uslubiy qo'llanmalar yaratishda hamda filologiya yo'nalishi talabalarini uchun amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda foydalanish mumkinligi bilan belgilanadi.

Tadqiqotning dolzarbligi

Bugungi globalashuv sharoitida ingliz tili xalqaro ilmiy hamjamiyat, ta'lim va kasbiy muloqotning muhim vositalaridan biri sifatida keng qo'llanilmoqda. Oliy ta'lim tizimida filologiya yo'nalishi talabalarining ingliz tilida ilmiy matnlarni yaratish, tahlil qilish va xalqaro standartlarga mos ravishda yozish ko'nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab talabalar akademik uslubning o'ziga xos xususiyatlarini to'liq egallamagan bo'lib, bu esa ularning ilmiy faoliyatida muayyan qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Shu

sababli ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirish masalasi dolzarb ilmiy-pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi

Filologiya yoʻnalishi talabalarida ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirishning nazariy asoslarini oʻrganish hamda uni rivojlantirishning samarali usullarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari

- akademik yozuv tushunchasining mohiyatini yoritish;
- akademik yozuv kompetensiyasining tarkibiy qismlarini tahlil qilish;
- ingliz tilida akademik yozuvni rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy metodlarni oʻrganish;
- talabalarda uchraydigan asosiy muammolarni aniqlash;
- akademik yozuv kompetensiyasini takomillashtirish boʻyicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot obyekti

Filologiya yoʻnalishi talabalarining ingliz tilidagi yozma nutq faoliyati.

Tadqiqot predmeti

Filologiya yoʻnalishi talabalarida ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirish jarayoni.

Tadqiqot metodlari

Tadqiqot davomida qiyosiy tahlil, tavsiflash, kuzatish, umumlashtirish va ilmiy adabiyotlarni oʻrganish metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi

Filologiya yoʻnalishi talabalarida ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari tizimlashtirildi hamda ushbu kompetensiyani rivojlantirishning samarali usullari aniqlandi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati

Tadqiqot natijalaridan oliy taʼlim muassasalarida ingliz tilini oʻqitish jarayonida, oʻquv-uslubiy qoʻllanmalar yaratishda hamda talabalarining akademik yozuv koʻnikmalarini rivojlantirishga qaratilgan mashgʻulotlarni tashkil etishda foydalanish mumkin.

AKADEMIK YOZUV KOMPETENSIYASINING NAZARIY ASOSLARI

Akademik yozuv tushunchasi va uning mohiyati

Akademik yozuv zamonaviy taʼlim tizimining muhim tarkibiy qismi boʻlib, ilmiy va taʼlimiy maqsadlarda yaratiladigan yozma nutq shakllarini oʻz ichiga oladi. Akademik yozuv orqali talabalar oʻz fikrlarini mantiqiy, aniq va izchil tarzda ifodalash, dalillarni keltirish hamda ilmiy manbalarga tayanib xulosalar chiqarish

imkoniyatiga ega bo'ladilar. Akademik yozuv oddiy yozma nutqdan o'zining rasmiyligi, aniqligi, mantiqiyligi va obyektivligi bilan ajralib turadi. Ushbu yozuv turi ilmiy maqolalar, esse, referatlar, annotatsiyalar, kurs ishlari, bitiruv malakaviy ishlari va dissertatsiyalarni yozishda keng qo'llaniladi. Akademik yozuvning asosiy maqsadi ilmiy axborotni tushunarli, izchil va dalillarga asoslangan holda taqdim etishdan iborat. Shu bois akademik matnlarda hissiy ifodalar emas, balki ilmiy uslub, dalillar va mantiqiy izchillik ustuvor hisoblanadi. Ko'pgina xorijiy olimlarning fikriga ko'ra, akademik yozuv kompetensiyasi nafaqat grammatik bilimlarni, balki tanqidiy fikrlash, tahlil qilish, manbalar bilan ishlash va ilmiy halollik tamoyillariga rioya qilishni ham o'z ichiga oladi. Mazkur kompetensiya bo'lajak filolog mutaxassislarning kasbiy rivojlanishida muhim o'rin egallaydi.

Akademik yozuv kompetensiyasining tarkibiy qismlari

Akademik yozuv kompetensiyasi murakkab va ko'p qirrali tushuncha bo'lib, u bir nechta o'zaro bog'liq tarkibiy qismlardan tashkil topadi. Ushbu tarkibiy qismlar talabalar tomonidan ilmiy matnlarni sifatli yaratish va ularni xalqaro standartlarga muvofiq shakllantirish imkonini beradi.

Birinchi navbatda, lingvistik kompetensiya muhim o'rin tutadi. U grammatik qoidalarni bilish, so'z boyligining yetarli darajada rivojlanganligi hamda leksik birliklardan to'g'ri foydalanish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Til birliklaridan o'rinli foydalanish akademik matnning aniqligi va tushunarlilikini ta'minlaydi.

Ikkinchi tarkibiy qism diskursiv kompetensiya hisoblanadi. Ushbu kompetensiya matnning mantiqiy tuzilishini yaratish, fikrlar o'rtasidagi bog'liqlikni ta'minlash hamda matnning yaxlitligini saqlash imkonini beradi. Diskursiv kompetensiya yordamida kirish, asosiy qism va xulosa o'rtasida uzviy bog'lanish yuzaga keladi.

Shuningdek, sotsiolingvistik kompetensiya ham akademik yozuvning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U turli kommunikativ vaziyatlarda ilmiy uslub talablariga mos ravishda til vositalaridan foydalanishni nazarda tutadi. Talabalar akademik uslubning o'ziga xos xususiyatlarini bilishlari va ularga amal qilishlari zarur. Strategik kompetensiya esa yozish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni bartaraf etish, ma'lumotlarni izlash, tahlil qilish va ularni samarali tashkil etish ko'nikmalarini qamrab oladi. Bu esa talabalar tomonidan mustaqil ilmiy faoliyatni amalga oshirish imkoniyatini kengaytiradi. Bundan tashqari, akademik yozuv kompetensiyasi tanqidiy fikrlash qobiliyati bilan chambarchas bog'liq.

Talabalar mavjud ma'lumotlarni tahlil qilish, ularni taqqoslash va asosli xulosalar chiqarish orqali sifatli ilmiy matn yaratishga erishadilar.

Filologiya talabalari uchun akademik yozuvning ahamiyati

Akademik yozuv kompetensiyasi filologiya yo'nalishi talabalarining kasbiy tayyorgarligida muhim o'rin egallaydi. Chunki

bo'lajak filologlar nafaqat tilni mukammal bilishlari, balki ilmiy faoliyat bilan shug'ullanish, turli tadqiqot ishlarini olib borish va ularning natijalarini yozma shaklda ifodalash qobiliyatiga ham ega bo'lishlari lozim. Akademik yozuv ko'nikmalari talabalarga ilmiy maqolalar, esse, kurs ishlari va bitiruv malakaviy ishlarini sifatli tayyorlash imkonini beradi. Bundan tashqari, ushbu kompetensiya xalqaro konferensiyalarda ishtirok etish, xorijiy jurnallarda maqolalar chop etish hamda ilmiy hamkorlikni rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Bugungi kunda ko'plab ilmiy ma'lumotlar ingliz tilida taqdim etilayotganligi sababli, filologiya yo'nalishi talabalari ingliz tilida erkin va akademik talablar asosida yozish ko'nikmalariga ega bo'lishlari zarur. Bu esa ularning ilmiy salohiyatini oshirish va xalqaro ta'lim maydonida raqobatbardosh mutaxassis bo'lib shakllanishiga xizmat qiladi. Akademik yozuv talabalarning mustaqil fikrlash, mantiqiy tahlil qilish, muammolarga tanqidiy yondashish va ilmiy izlanishlar olib borish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Shu sababli mazkur kompetensiyani shakllantirish zamonaviy oliy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri hisoblanadi.

Ingliz tilida akademik uslubning asosiy xususiyatlari

Ingliz tilidagi akademik uslub aniqlik, mantiqiylik, obyektivlik va rasmiylik kabi xususiyatlari bilan tavsiflanadi. Akademik matnlarda hissiy ifodalar, norasmiy so'zlar va kundalik nutq elementlaridan foydalanish tavsiya etilmaydi. Akademik uslubning muhim jihatlaridan biri aniqlikdir. Muallif o'z fikrlarini tushunarli va aniq ifodalashi, ortiqcha so'zlardan qochishi lozim. Shuningdek, ilmiy matnda dalillar va ishonchli manbalarga asoslanish muhim hisoblanadi.

Mantiqiy izchillik akademik uslubning yana bir muhim xususiyatidir. Matndagi barcha qismlar o'zaro bog'langan bo'lishi, fikrlar ketma-ketligi saqlanishi hamda bir g'oyadan ikkinchisiga silliq o'tish ta'minlanishi zarur. [6/10/2026 9:25 PM] G'oziyeva Dilshoda: Obyektivlik ilmiy uslubning ajralmas belgilaridan biridir. Muallif shaxsiy his-tuyg'ulardan ko'ra, ilmiy dalillarga tayanishi va xulosalarni asoslangan tarzda bayon qilishi kerak. Shunday qilib, ingliz tilidagi akademik uslubning o'ziga xos xususiyatlarini o'zlashtirish filologiya yo'nalishi talabalarida sifatli akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, filologiya yo'nalishi talabalarida ingliz tilida akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirish murakkab, ammo muhim jarayon hisoblanadi. Akademik yozuv lingvistik, diskursiv, strategik va sotsiolingvistik kompetensiyalarni o'z ichiga oladi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, kommunikativ yondashuv, loyiha asosida o'qitish, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish akademik yozuvni rivojlantirishda samarali metodlar hisoblanadi. Shuningdek, grammatik, leksik va mantiqiy muammolar mavjud bo'lsa-da, ularni zamonaviy pedagogik yondashuvlar va muntazam amaliy mashqlar orqali bartaraf etish mumkin. Xulosa qilib aytganda, akademik yozuv kompetensiyasini shakllantirish filologiya talabalari uchun nafaqat til o'rganish jarayonining, balki ularning kelajakdagi ilmiy va kasbiy faoliyatining ham muhim asosini tashkil etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Bailey S. Academic Writing: A Handbook for International Students. Routledge, 2018.
2. Hyland K. Academic Writing and Disciplinary Discourses. Continuum, 2004.
3. Harmer J. The Practice of English Language Teaching. Pearson, 2015.
4. Brown H. D. Principles of Language Learning and Teaching. Pearson, 2007.
5. Richards J. C., Rodgers T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2014.
6. Swales J. M. Genre Analysis: English in Academic and Research Settings. Cambridge University Press, 1990.
7. Tribble C. Writing. Oxford University Press, 1996.
8. Nunan D. Second Language Teaching & Learning. Heinle & Heinle, 1999.
9. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimi bo'yicha me'yoriy hujjatlar.
10. Zamonaviy til o'qitish metodikasiga oid ilmiy maqolalar to'plami.